

ВІДГУК

опонента доктора педагогічних наук, професора,
завідувачка кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету
БІДЮК НАТАЛІ МИХАЙЛІВНИ про дисертаційне дослідження
**ГАЛЬЧУН НАТАЛІЇ ПЕТРІВНИ «Формування міжкультурної
компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання
іноземної мови»**, представлене на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки.

Дослідження Гальчун Н. П. є актуальним за тематикою, своєчасним і важливим для удосконалення фахової іншомовної підготовки майбутніх медичних працівників. В умовах реалій сьогодення професійна діяльність українських медиків вирізняється забезпеченням ліквідації масштабних наслідків війни у різних напрямках: медичному, соціальному, психологічному, політичному, міжкультурному тощо. Посилення активної участі українських медиків у діяльності різних міжнародних медичних організаціях, проектах, програмах обміну досвідом щодо методів лікування та догляду, програмах підвищення кваліфікації та мобільності, презентації наукових доробків у міжнародному науковому середовищі зумовлює потребу в міжкультурній взаємодії, роботі в міждисциплінарній команді. Актуальність зазначеної проблеми підсилюють визначені дисертанткою концептуально взаємопов'язані суперечності, розв'язання яких сприятиме підвищенню якості іншомовної підготовки майбутніх медичних працівників та задоволенню професійних потреб в кроскультурному просторі.

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок із тематичним планом наукових досліджень кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи Волинського національного університету імені Лесі Українки «Компетентнісна модель фахівця». Тему дисертації затверджено Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол від 26.11.2020 р. № 14).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертанткою обґрунтовано теоретичні та організаційно-методичні засади формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

У дисертаційній роботі **вперше: розроблено**, науково-теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено цілісну педагогічну модель формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників на заняттях з іноземної мови засобами технологій інтерактивного навчання, охарактеризовано її структуру та взаємоузгоджені елементи (цільовий, теоретико-методологічний, змістовно-технологічний і результативно-оцінний блоки); обґрунтовано підходи дослідження (комунікативний, пропедевтичний, інтегративний,

соціокультурний та компетентнісний); виокремлено компоненти (когнітивно-знаннєвий, комунікативно-діяльнісний, ціннісно-емоційний) та критеріально-рівневі показники міжкультурної компетентності з урахуванням професійного спрямування; охарактеризовано сукупність педагогічних умов, що роблять можливою реалізацію моделі в освітньому процесі і безпосередньо впливають на ефективність формування зазначеної якості (гуманістична проблематизація контенту іншомовного навчання системою фахових завдань та моделювання майбутньої професійної діяльності – врахування професійних завдань та забезпечення професійної спрямованості змісту навчання; використання інноваційних, інтерактивних та активних технологій при вивченні іноземної мови у процесі формуванні міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників – поетапний логічно побудований процес використання методів інтерактивного навчання від простих до найскладніших і розгорнутих, що передбачаю досягнення позитивного результату педагогічної діяльності; насичення та збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх медичних працівників – активізація професійної рефлексії майбутніх медичних працівників із використанням евристичних методів, що ґрунтується на усвідомленні потреби в практичних знаннях, відмові від лінійного мислення, прийняття унікальності кожного медичного кейсу, міждисциплінарності вирішення ситуацій та сприйнятті досвіду як потенціалу); *уточнено* та доповнено базовий понятійний апарат наукового пошуку, зокрема, щодо тлумачення поняття «міжкультурної компетентності студентів медичного ЗВО» як феномена, що представляє собою інтегративну характеристику особистості, яка є частиною професійної компетентності та визначає рівень готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності в умовах діалогу культур; *удосконалено* зміст і структуру організації освітнього процесу із вивчення іноземної мови шляхом використання інтерактивних технологій, впроваджено комплекс взаємопов'язаних технологій інтерактивного навчання таких як: проєктні технології, дискусійні технології (круглий стіл, міні-дебати, Баркемп), ігрові технології (ділова гра, онлайн-квіз, рольове моделювання), проблемні технології (SWOT аналіз, «Дерево рішень»), відеоконференції на платформі Zoom та інші, які містять елементи CLIL-технологій, а також технологій контекстного і диференційованого навчання. Усі вони у поєднанні однієї з іншою демонструють ефективність при формуванні міжкультурної компетентності студентів медичного ЗВО на заняттях з іноземної мови. Доведено, що більшість із запропонованих технологій активного навчання доцільно використовувати в умовах віддаленого навчання на платформах Zoom, Skype та Moodle. *Подальшого розвитку набули* теоретичні положення щодо сутності міжкультурної компетентності, як невід'ємної складової професійної підготовки фахівців системи охорони здоров'я.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Новизна і вірогідність обґрунтованих положень і висновків дисертації забезпечено використанням комплексу теоретичних та емпіричних методів відповідно до мети та завдань дослідження; аналізом достатнього обсягу наукових джерел, широкою

нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення. Основні результати наукового пошуку, узагальнені матеріали, рекомендації та висновки упроваджено в освітній процес Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради (довідка № 37.1/02/2-24 від 22.01.2024), Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (довідка № 03-30/1004 від 18.01.2024), Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради (довідка № 15/01.00 від 15.01.2024), Комунального закладу вищої освіти «Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради (довідка № 62 від 19.01.2024).

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Висновкам та розробкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладу, високий рівень обґрунтованості й достовірності.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів. За результатами наукового пошуку, теоретичного узагальнення опрацьованого матеріалу здобувачкою створений, апробований та впроваджений в освітній процес професійної підготовки майбутніх медичних працівників варіативний авторський курс «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника»; навчальний посібник «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника» для організації самостійної роботи здобувачів освіти, методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних технологій на практичних заняттях з англійської мови з метою формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців-медиків; розроблено діагностичний інструментарій щодо моніторингу рівнів сформованості міжкультурної компетентності здобувачів освіти медичних ЗВО.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Теоретичні і практичні положення можуть бути використані в освітньому процесі ЗВО для розроблення навчальних і методичних посібників, для вдосконалення теоретико-методичної складової іншомовної підготовки майбутніх медичних працівників. Обґрунтовані положення та отримані результати дисертаційного дослідження можуть отримати подальше використання через впровадження в освітній процес медичних ЗВО при викладанні іноземних мов, інших освітніх компонентів з метою оволодіння здобувачами освіти крос-культурними знаннями та розширення їх світогляду, а також для навчання студентів немедичних освітніх закладів. Здобуті висновки наукового пошуку доцільно використати для проведення різного роду науково-практичних чи навчально-методичних конференцій, семінарів. Окрім того, вони можуть слугувати модулями у програмах підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних та медичних працівників.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (453 найменувань, з них 74 – іноземною мовою), 18 додатків на 95 сторінках. Загальний обсяг дисертації –

367 сторінок, основний текст викладено на 207 сторінках. Робота містить 23 рисунки та 24 таблиці.

У першому розділі **«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ»** авторкою простежено генезу феномену «міжкультурна компетентність» у психолого-педагогічній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі; проаналізовано міжкультурну компетентність як невід'ємну складову професійної компетентності медичного працівника; з'ясовано роль іноземної мови у формуванні міжкультурної компетентності суб'єктів освітнього процесу медичного ЗВО.

Значна увага в дисертаційному дослідженні приділена аналізу та уточненню понятійно-термінологічного апарату як складової теоретичного осмислення проблематики дослідження.

Визначено місце транскультурної компетентності медичних працівників у топі ієрархії компетентностей, тобто – у структурі спеціальних фахових, на відміну від інших спеціальностей, де зазначена компетентність належить до ключових компетентностей.

Окреслено зміст і структуру міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників, як спроможність виконувати міжкультурну професійну комунікацію, суб'єктно-суб'єктну діяльність в міжкультурному середовищі, забезпечувати міжкультурну взаємодію в межах професійної діяльності, здатність здійснювати конструктивну міжкультурну взаємодію та подальшу самореалізацію і самовдосконалення у професійній діяльності.

Авторка обґрунтовано доводить, що у процесі формування міжкультурної компетентності іноземна мова виступає як засіб, а не як мета, а її вивчення варто розуміти як особливу особистісну потребу, що забезпечує фахівцю медичної галузі, можливість конструктивної професійної діяльності у полікультурному середовищі.

Вагомим положенням є констатація того факту, що міжкультурна компетентність здобувачів освіти медичного ЗВО досліджується у нерозривному поєднанні із вивченням іноземної мови та являє собою сукупність трьох компонентів: лінгвістичного, комунікативного та культурологічного.

У другому розділі **«ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»** обґрунтовано структуру міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників; визначено сукупність педагогічних умов, які забезпечують результативне формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників; розроблено та обґрунтовано модель формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників.

У результаті наукового пошуку авторкою диференційовано структурні компоненти міжкультурної компетентності майбутніх фахівців у галузі медицини: когнітивно-знанневий, ціннісно-емоційний, комунікативно-діяльнісний, розкрито сутність кожного з них.

На основі отриманих даних здобувачкою розроблено та обґрунтовано модель формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників, яка представлена взаємопов'язаними блоками: цільовий, теоретико-методологічний, змістовно-технологічний і результативно-оцінний.

Практичну цінність має комплекс педагогічних умов, а саме: гуманістична проблематизація контенту іншомовного навчання системою фахових завдань та моделювання майбутньої професійної діяльності; використання інноваційних, інтерактивних та активних технологій при вивченні іноземної мови у процесі формуванні міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників; насичення та збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх медичних працівників, створення яких забезпечить результативне формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників.

Авторка переконливо обґрунтовує алгоритм та шляхи реалізації розробленої моделі формування міжкультурної компетентності засобами технологій інтерактивного навчання при викладанні іноземної мови.

На нашу думку, запропонований авторський варіативний курс «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника» та його методичний супровід (навчальний посібник для організації самостійної роботи здобувачів, методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних технологій навчання на заняттях з англійської мови, методичні розробки занять) сприятиме ефективній іншомовній підготовці та формуванню міжкультурної компетентності.

У третьому розділі **«ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»** дисертанткою розкрито алгоритм проведення та логіку реалізації педагогічного експерименту відповідно до запропонованої авторської моделі формування міжкультурної компетентності здобувачів медичного ЗВО, представлено в динаміці отримані результати діагностики на усіх етапах педагогічного експерименту.

На основі встановлених рівнів, критеріїв, показників, підібраних методик дослідження проведено діагностику сформованості зазначеного феномену.

Показники констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчили незначний рівень прояву міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників, чим було обумовлено необхідність реалізації розробленої моделі формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі засобами інтерактивних технологій при вивченні іноземної мови. Як наслідок, апробовано авторський курс «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника» та методичний супровід до нього.

Результати педагогічного експерименту підтвердили висунуту гіпотезу дослідження та доцільність впровадження моделі формування міжкультурної

компетентності здобувачів медичного ЗВО. Це дало підстави для ствердження, про виконання поставлених завдання наукового пошуку та досягнення мети.

Дисертаційна робота Гальчун Н.П. є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення, враховує особливості наукового стилю.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, зауважимо, що деякі положення мають дискусійний характер:

1. У науковій новизні автором зазначено, що вперше схарактеризовано сукупність педагогічних, що роблять можливою реалізацію моделі в освітньому процесі і безпосередньо впливають на ефективність формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників. На нашу думку, у завданнях дослідження доцільно було б передбачити обґрунтування зазначених педагогічних умов.

2. Обґрунтовуючи теоретичні засади проблеми дослідження, авторка виокремлює низку підходів, які покладено в основу формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників. Водночас, вважаємо, що варто було б звернути увагу на використання синергетичного підходу, в межах цього підходу іншомовну підготовку майбутніх медичних працівників можна інтерпретувати в контексті самоорганізації та особистісного розвитку.

3. У розробленій авторкою моделі (рис. 2.7) дискусійним вважаємо обґрунтований результат «сформованість МКК майбутнього медичного працівника». На нашу думку, результатом доречно вважати позитивну динаміку у формуванні міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників»

4. Позитивно оцінюючи розроблений дисертанткою варіативний курс «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника» для реалізації педагогічних умов, дискусійним вважаємо процес вибору цього курсу здобувачами, оскільки елективні (вибіркові) освітні компоненти лише формують індивідуальну освітню траєкторію здобувачів і задовольняють їхні навчально-пізнавальні інтереси та потреби.

5. Зміст роботи не позбавлений окремих неточностей щодо синонімічного вживання ключових понять дослідження, «міжкультурна», «крос-культурна», «транскультурна», «інтеркультурна» компетентність та ін.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні результати дисертації відображено у 17 публікаціях, із яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 9 – у матеріалах конференцій, 1 – навчально-методичний посібник.

10. Висновок

Висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науково-теоретичний рівень дисертаційної роботи, а також не знижують загального позитивного враження від якості виконаного дослідження, лише мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем педагогічної науки і практики.

На підставі зазначеного дисертаційна робота **Гальчун Н. П. «Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови»** виконана на актуальну тему, за змістом, науковою новизною, повнотою проведених досліджень та якістю отриманих результатів відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка **Гальчун Наталія Петрівна** заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету

Наталія БІДЮК

Підпис Бідюк Н.М. засвідчую:

проректор з наукової роботи ХНУ

Олег СИНЮК